

ERM KÜSIMUSLEHT NR. 12. 1939.

(TEINE TRÜKK).

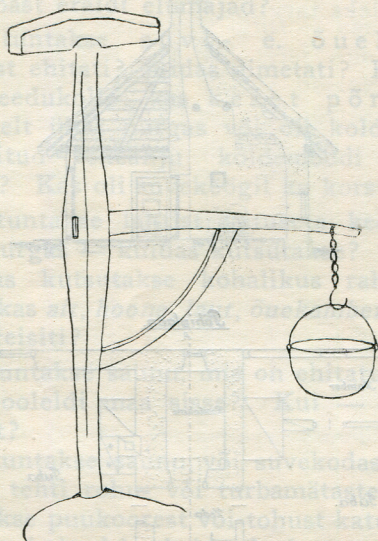
KÜSIMUSI TALUEHITISTE KOHTA.

1. Kas tuntakse või on kunagi tuntud erilist nelinurkset väljaehitist rehealuse taga, mida tarvitati vilja tuulamise ruumiks; kuidas seda nimetati (kas *kään*, *tuulikamber*, *tuli-rehealune* või teisiti)?
2. Kas on leidunud talusid, millel oli kaks eraldi ehitatud rehetuba ühes rehealusega, kus siis kordamööda rabati rehte, kas on see juba vanasti nii olnud või on siin tegu uue-maaegse nähtusega? Kuidas kutsutakse kohalikus murdes rehealust (*koda*, *vaja* või kuidagi teisiti)?
3. Kas on tuntud rehetubasid, milles parsi kandvad talad olid liikuvad, nii et neid sai rehtede ajaks madalamale lasta ja talveks jälle kõrgemale tõsta? Millele toetati talad?
4. Kuhu toetuvad oma otstega rehetoas nn. *piiruõrred* — kas ulatuvad need üle ahju, seinast seina, või toetuvad üht otsa pidi ahjukummile (või erilisele ristõrrele kummi kohal)?
5. Kuidas kutsutakse kõrgemat osa rehetoast, mis jääb pealepoole parsi (kas *lõhn*, *rehe-kast* või teisiti)?

6. Kuidas kutsutakse auku (resp. auke) rehetoa seinas, mille kaudu lasti toast vingu ja auru välja. Kas tuntakse ses tähenduses nimetust *reppen*, *repne auk*, või mõnda teist?
7. Kas tunti rehetoa juures mingit *paja* nime-list auku või akent — kus seinas see oli?
8. Kas on vanasti toa akna ees tarvitatud luuke — kas lükatavaid või hingedel liikuvaid?
9. Kas mäletatakse, et vanal ajal on klaasi asemel aknaks tarvitatud muud läbipaistvat ainet — näit. põit või muud sarnast kelmet?
10. Kas tuntakse toaakendel erilisi nimesid (nagu *taguaken*, *esiaken*, *koldeaken* jne.)?
11. Kas tuntakse talu rehetoa ahjusid, mis olid toa põrandapinnast sügavamal, augus? Kas need on vana päritolu või uuem nähtus?
12. Kus asetses rehetoas söögilaud? Kirjeldage ka muu mööbli paigutust! Joonistage asetusplaan!
13. Kas leidus vanemal ajal rehetoas lai lava-taoline pink, mis üht serva pidi oli kinnitatud seina külge; kus see pink harilikult asetses; kuidas kutsuti? Milleks tarvitati (istumiseks, magamiseks)?
14. Millest tehti rehetoa põrand (kivist, savist, kruusast lubjaga jne.)? Millal tuli tarvitusele laudpõrand? Kirjeldage savi- jne. põranda tegemist!
15. Kuidas kutsuti mullast või kivist kõrgemat pinda toa seinaaluse taga räästa all (kas *muldpink* või teisiti)?
16. Kas tuntakse niisugust katlavinna, nagu näha joon. 1. Kas on see vanaaegne asi või tulnud tarvitusele uuemal ajal?
17. Kas on vanasti rehetoas hoitud kivist raiutud nelinurkset anumad, milles hoiti looma

(sea) sööki; kuidas seda kutsuti? Kus nurgas see asetses?

18. Kas oli kombeks süüa või joota mõningaid loomi toas (näit. hobuseid)? Kas tapeti toas loomi?

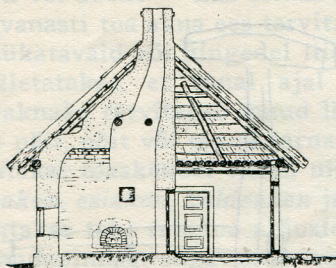

Joon. 1. Katla- e. pajavinn. (Vt. küsimus 16.)

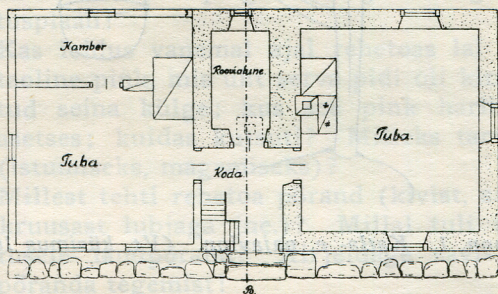
19. Kas talvel külmaga on hoitud loomi toas; kui — siis missuguseid nimelt?
20. Kas tuntakse kommet, et talvel külmaga on hobuseid rautatud toas? Kuhu seoti hobune seks puhuks kinni?
21. Mis aastal tuli teie nurgas tarvitusele esimene korsten? Millal hakati tarvitama pliiti?

22. Kas on vanemal ajal tuntud harilikust rehe-
majast erinevaid elumaju ja nimelt niisugu-
seid, kus maja keskele oli ehitatud nelinurk-
selt müüritud köök (nn. roovialune), kus

Lõige AB.

Põhiplaan.

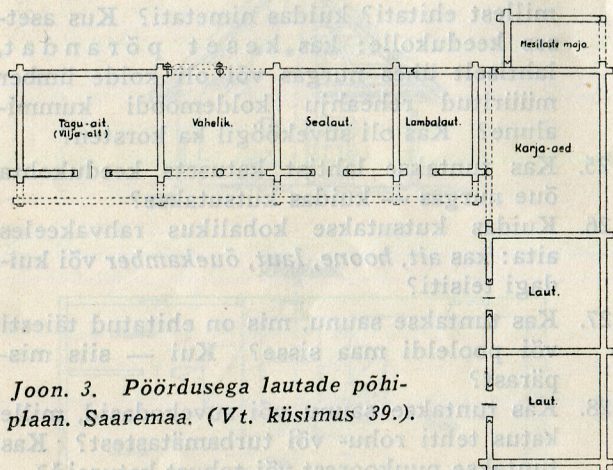

Joon. 2. Roovialuse põhiplaan ja läbilõige. Saaremaal.
(Vt. küsimus 22.).

lahtisel koldel keedeti sööki ja kust köeti
ka tubade ahjusid. Harilikult kitsenes see
roovialune ülevalt püramiidikujuliseks
korstnaks, mille läbi suits otse üles tõusis

- (joon. 2). Kas oli niisuguseid ehitisi ka talupoegadel või ainult mõisades, käsitöölise kohtadel, köstrimajadel jne.? Kuidas on niisuguse elamutüübi nimi kohalikus murdes?
23. Millal hakkasid üldse ilmuma esimesed, rehetoad eraldi elumajad?
24. Kas tuntakse suve- e. õuekööke? millest ehitati? kuidas nimetati? Kus asetses keedukolle: kas keset põrandat, lahtiselt ühes nurgas või oli kolde ümber müüritud reheahju koldemoodi kummalune? Kas oli suveköögil ka korsten?
25. Kas tuntakse lahtist katusega keedukohta õue nurgas — kuidas kutsutakse?
26. Kuidas kutsutakse kohalikus rahvakeeles aita: kas *ait*, *hoone*, *laut*, *õuekamber* või kuidagi teisiti?
27. Kas tuntakse saunu, mis on ehitatud täiesti või pooleldi maa sisse? Kui — siis mis pärast?
28. Kas tuntakse saunu või suvekodasid, mille katus tehti rohu- või turbamätastest? Kas tuntakse puukoorest või tohust katuseid?
29. Kas on hoitud lambaid talvel saunas?
30. Kas on sauna tarvitatud veel muuks ots- tarbeks peale pesemise ja vihtlemise (näiteks elamiseks, arstimiseks, sünnitamiskohaks, linnaste idandamiseks jne.)?
31. Kas tuntakse kommet, et inimesed talvel külmaga on käinud magamas lambalaudas või hobustetallis? Kes käisid, kas lapsed, vanad, haiged?
32. Kas vanemal ajal on käidud loomalaudas (või rehe all sõnnikul) pesemas?

33. Mitu aita oli harilikult talul, mis otstarbeks neid kasutati?
34. Kas leidub aitu, mille kaugele ette ulatuv esiräästas toetub postidele? Kuidas nime-tatakse aida räästaalust?
35. Kas tuntakse hoonet, mille nimi on *tubu*? Milleks tarvitati?

Joon. 3. Pöördusega lautade põhi-plaan. Saaremaa. (Vt. küsimus 39.).

36. Kas tuntakse hoone nimetust *raagja*, *raagjas*; milleks kasutati?
37. Kas hoiti kõik kariloomad talvel rehe all, või oli mõnedel loomadel ka omaette laudad? Missugustel? Kas juba vanasti?
38. Kuidas kutsutakse karjalauta — kas *karja-aed*, *tara* või teisiti?
39. Kas tuntakse säärast pöördusega karjalauta, nagu näha joonisel nr. 3? Kas see on vana laudatiüüp või noorem?

40. Kas elumaja rajamisel pandi tähele, kuhu ilmakaarde sai maja esirind? Missuguseid kaalutlusi on üldse arvestatud maja ja õue rajamisel?
41. Mis aastaajal oli kombeks raiuda ehituspuid; kas pandi tähele tuult, kuud jne.?
42. Mitu õue oli harilikult talul — kas üks või enam? Kuidas üht või teist õue kutsuti (*esi-, tagaõue* jne.)? Mida peetakse vanemaks, kas ühe või mitme õue süsteemi?
43. Kuidas nimetatakse põliseid õuepuid (kas *elupuud* või teisiti)?
44. Kas leidub seal ümbruses külakaevusid, millest külarahvas vett käib võtmas? Mis otsarbeks need on: kas karja jootmiseks või inimeste endi toiduvee võtmiseks? Kuidas neid kutsutakse? Kes need korras hoiab?
45. Teadustage Eesti Rahva Muuseumile, kui Teie ümbruskonnas leidub veel mõni eriti vana talu (näit. XVIII sajandist), mille hoonete iga on võimalik kindlaks määrata. Kõige kindlam on, kui kuski majapalgil leidub aasta number! Talitage samuti veskitega ja muude ehitistega!

G. Rk.

Vastused palume saata Eesti Rahva Muuseumile, T a r t u, Raadimõis.

Austavalt

Eesti Rahva Muuseum.

Tartu, 5. V 39.

40. Kas elanuks rajamisel pandi rändle, kuhu
 ilmakaarde sai maja ehitada? Missugusel
 kaardil on ilude arvustatud maja ja see
 rajamisel? Mis ehitistest ehitati?

41. Mis aastasajal oli kõmbeke talude ehitus-
 quid; kas pandi lüüpe tuule, kuhu jne?

42. Mitu õue oli harilikult talul — kas liie või
 enam? Kuidas üht või teist õue kutsuti
 (est., tagaõue jne)? Mida peetakse vane-
 make, kas liie või mitme õue sihtseim?

43. Kuidas nimetatakse põlluseid õuequid (kas
 eluquid või teist)?

44. Kas leidub veel ilmnemas külakavused, mil-
 lest külatahtvate vett käib võtmise? Mis ota-
 tarbeks need on; kas karta joomiseks või
 loomuste endi toiduue võtmiseks? Kuidas
 neid kutsutakse? Kes need kortas hoiab?

45. Teadustage Eesti Rahva Muuseumile, kui-
 Tole ilmnuskonnas leidub veel mõni eriti
 vana talu (näit. XVIII sajandist) mille joo-
 rete iga on võimalik kindlaks määrata.
 Kõige kindlam on, kui kuuki majapaljil lei-
 dub aasta number! Tähtsate sammuti veski-
 tega ja muude ehitistega!

46. Teadustage Eesti Rahva Muuseumile, kui-
 Tole ilmnuskonnas leidub veel mõni eriti
 vana talu (näit. XVIII sajandist) mille joo-
 rete iga on võimalik kindlaks määrata.
 Kõige kindlam on, kui kuuki majapaljil lei-
 dub aasta number! Tähtsate sammuti veski-
 tega ja muude ehitistega!

47. Teadustage Eesti Rahva Muuseumile, kui-
 Tole ilmnuskonnas leidub veel mõni eriti
 vana talu (näit. XVIII sajandist) mille joo-
 rete iga on võimalik kindlaks määrata.
 Kõige kindlam on, kui kuuki majapaljil lei-
 dub aasta number! Tähtsate sammuti veski-
 tega ja muude ehitistega!

Sihtasutis Eesti Rahva Muuseumi väljaanne.

E. K. Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1939.